

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOJE „POLITIKAS PASIJUTO TAIKINIU“ („SAVAITRAŠTIS KAUNUI“, 2016-06-02) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2016 m. rugpjūčio 26 d. Nr. (SK-87) SPR-83

Vilnius

2016-06-09 Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyboje gautas pareiškėjo UAB „Diena Media News“ atstovo, laikinai einančio direktoriaus pareigas Tado Širvinsko (toliau – Pareiškėjas), 2016-06-09 skundas „Dėl informacijos, paskelbtos viešo informavimo priemonėmis, neatitikimo LR visuomenės informavimo įstatymo nuostatoms“ (toliau – Skundas), dėl UAB „Kauno reikalai“ leidžiamo laikraščio „Savaitraštis Kaunui“ 2016-06-02 numeryje publikuotos žurnalisto Artūro Dambrausko publikacijos „Politikas pasijuto taikiniu“ (toliau – Publikacija), kurioje, pažeidžiant Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo (toliau – VIĮ) reikalavimus, skelbiama neatitinkanti tikrovės, šališka ir neobjektyvi informacija, kuri pateikiama neetiškai, žeminant UAB „Diena Media News“, kaip dienraščio „Kauno diena“ leidėjo dalykinę reputaciją.

Pareiškėjas nurodo, kad Publikacijoje dienraščio „Kauno diena“ atžvilgiu išsakomi teiginiai: Židrūnas Garšva buvo piktavališkai ir negarbingai įpainiotas į istoriją dėl automobilių statymo Kauno miesto Centro kiemuose apmokestinimo; dienraščiui „Kauno diena“ tiktų bučiausio nominacija; publikacija „Politiko kaimynai šokiruoti“ ištraukta iš rankovės, akivaizdi manipuliacijos korta; dienraščio „Kauno diena“ generalinis direktorius siūlo Židrūnui Garšvai reklamuotis, reketuoja, elgetauja, o Židrūnui Garšvai atsisakius paslaugų – spausdina jo atžvilgiu neigiamus straipsnius; dienraščio „Kauno diena“ žurnalistė iškraipė Židrūno Garšvos žodžius, jo nuomonę perteikia taip, kaip reikia dienraščiui; dienraštis „Kauno diena“ publikacijoje remiasi anoniminių asmenų pasakojimais, o ne tikra informacija, kuriais peržengiamos dalykinės kritikos ribos ir siekiama diskredituoti dienraštį „Kauno diena“.

Taip pat Skunde teigiama, kad Publikacijos dalyse, kuriose kalbama apie dienraštį „Kauno diena“ pateikiamos menkinamu ir įžeidžiančiu tonu. Publikacija kuriamas bendras įspūdis, kad dienraštis „Kauno diena“ neva veikia neetiškai (vadovybės darbas įvardijamas kaip elgetavimas ir reketas), siūlo savo paslaugas, o potencialiam užsakovui jų atsisakius – neva kerštaudamas spausdina neigiamą informaciją apie tokį užsakovą, „Kauno diena“ dangstosi anonimiais kaimynais (leidžiama suprasti, kad publikacijose remiamasi išgalvotais pašnekovais), taip pat kad „Kauno dienos“ žurnalistai neva dirba neprofesionaliai ir neetiškai, iškraipo pašnekovų komentarus, juos pateikia taip, kaip palanku dienraščiui, straipsniuose rašo tikrovės neatitinkančią informaciją.

Skunde teigiama, kad Publikacijoje pateikti teiginiai neatitinka tikrovės, nes „Kauno diena“ žurnalistė publikacijos „Politiko kaimynai šokiruoti“ autorė neiškraipė Ž. Garšvos žodžių, jis atsisakė komentuoti; „Kauno diena“ neorganizavo susitikimų su Ž. Garšva, jo nereketavo, neelgetavo, o jo kritika nesusijusi su tuo, kad Ž. Garšva nėra reklamos užsakovas. Taip pat teigia, kad nesudarius UAB „Diena Media News“ galimybės pateikti savo komentarą ar nuomonę pačioje Publikacijoje buvo pažeista VIĮ 16 straipsnio 1 dalis, nustatanti pareigą gerbti nuomonių įvairovę, pateikti kuo daugiau viena nuo kitos nepriklausomų nuomonių; bei VIĮ 41 straipsnio 2 dalies 1 punktą, nustatantis žurnalistų pareigą atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais.

Atsižvelgiant į tai, Pareiškėjas prašo pripažinti minėtą informaciją neatitinkančia VIĮ reikalavimų; įspėti „Savaitraštį Kaunui“ dėl VIĮ reikalavimų pažeidimo; viešai paskelbti šį sprendimą Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos internetiniame puslapyje.

Tiriant Pareiškėjo skundą, vadovaujantis VII 50 straipsnio 2 dalies 2 punktu, raštu buvo kreiptasi į UAB „Kauno reikalai“, leidžiantį laikraštį „Savaitraštis Kaunui“, prašant pateikti poziciją dėl Pareiškėjo Skundo argumentų, nurodomų teiginių bei galimybės užbaigti skundo tyrimą taikiai susitarimu.

Paaikškinimą dėl Pareiškėjo Skundo pateikė „Savaitraštis Kaunui“ vyriausioji redaktorė Živilė Petrauskaitė-Taranda, kuri nesutinka su Pareiškėjo Skundu ir prašo jį atmesti. Paaikškinimuose pateiktas ginčijamų teiginių pagrindimas ir teigiama, kad teiginiai: „<...> manau, ši nominacija labiausiai tiktų „Kauno dienos“ rašiniui ir jo užmačioms“ – atkreipė dėmesį Ž. Garšva.“; „Jo nuomone, rašinys „Politiko kaimynai šokiruoti“ ištrauktas iš rankovės ir yra akivaizdi manipuliacijos korta“; „<...> „Kauno dienos“ generalinis direktorius ir pateikė pasiūlymą pasireklamuoti<...> Nežinau, kas tai buvo elgetavimas ar reketas. Gal dizainerio paslaugos? Kai to atsisakiau, jie pradėjo mane *velti* – viena po kitos prieš mane nukreiptos publikacijos.<...> apgailėstavo Ž. Garšva“; „Įdomu, kad žurnalistė paklausdavo ir mano nuomonės, bet viską perteikdavo savaip <...> apgailėstavo Ž. Garšva.“; „Ž. Garšva tvirtino nesitikintis, kad „Kauno diena“ pateiks tikrą informaciją, o ne anoniminio kaimyno pasakojimus.“ yra paskelbti, kaip Ž. Garšvos nuomonė ir skaitytojai niekaip negalėjo supainioti su faktiniais teiginiais. Nurodo, kad visi teiginiai yra pagrįsti faktiniais duomenimis: Ž. Garšvos turimais garso įrašais, dokumentais, Ž. Garšvos nuomone ir pan. Dėl ginčijamo teiginio „Po publikacijos Kauno miesto savivaldybės užkulisiuose pasklido komentarai, kad į šią istoriją Ž. Garšva buvo įpainiotas piktavališkai ir negarbingai“, nurodo, kad ši ištrauka nėra niekaip susijusi su UAB „Diena Media News“ ir dienraščiu „Kauno diena“. Šioje ištraukoje rašoma apie savivaldybėje pasklidusių abstrakčių gandų buvimą, kad tikrovės neatitinkanti informacija apie Ž. Garšvą gali būti paskleista sąmoningai.

Nurodoma, kad dienraštyje „Kauno diena“ pirmajame puslapyje buvo paskelbti tikrovės neatitinkantys pareiškimai, kad savivaldybės tarybos narys Ž. Garšva kartu su dviem nuomininkais pateikė savivaldybei prašymą apmokestinti savo ir kaimynų automobilių stovėjimą kiemuose. Teigė, kad akivaizdu, jog „Kauno diena“ korespondentė tokius tikrovę neatitinkančius pareiškimus paskelbė jų net nepatikrinusi – tikrasis savivaldybei pateikto prašymo turinys yra visiškai kitas, Ž. Garšvos parašo tarp jų taip pat nėra.

Teigia, kad Skundą pateikusi „Kauno dienos“ leidėja UAB „Diena Media News“ yra akivaizdžiai nesavikratiška, nes sulaukusi kritiškos „Kauno dienoje“ neteisingai apjuodinto Ž. Garšvos nuomonės, ją vadina neetiška ir nekorektiška. „Kauno diena“ ir jos leidėjui UAB „Diena Media News“ garbės nedaro ir reputaciją gali gadinti ne pagrįstai kritiška Ž. Garšvos nuomonė, o tai, kad „Kauno dienoje“ buvo išspausdinti nepatikrinti ir tikrovės neatitinkantys telefonu paskambinusio ir S. Daukanto g. 14-ojo namo gyventoju prisistačiusio asmens pareiškimai. Nurodo, kad skelbiant Publikaciją buvo atsizvelgta į faktines aplinkybes, kad Ž. Garšva neteikė prašymo apmokestinti savo kaimynų automobilių stovėjimo, kad „Kauno dienos“ publikacijoje „Politiko kaimynai šokiruoti“ buvo paskelbti nepatikrinti tikrovės neatitinkantys ir publikacijoje neatskleisto kaimyno teiginiai apie Ž. Garšvą, kad Ž. Garšva turi pokalbį su publikacijoje minimu generaliniu direktoriumi garso įrašą, kad Ž. Garšva nurodo, jog jo paties, o ne kieno nors komentarai „Kauno dienos“ žurnalistei praeityje buvo skelbiami netiksliai ir kt. Ž. Garšva yra viešasis asmuo ir suvokia jam galinčią kilti atsakomybę, savo pareiškimus dėl praeityje neteisingai užrašytų jo komentarų grindė tuo, jog tai gali patvirtinti „Kauno dienos“ žurnalistės turimi garso įrašai. Esant tokioms aplinkybėms, pagrindo abejoti paskelbtais Ž. Garšvos pasakojimais nėra, o nepagrįstai apjuodintas Ž. Garšva turi teisę į savo kritišką nuomonę apie jį netiesą paskleidusį leidinį. Teigia, kad kilus konfliktui su „Kauno diena“ buvo pakartotinai susisiektas su Ž. Garšva ir jis dar kartą atsakingai patvirtino visų savo žodžių teisingumą.

Nurodo, kad Publikacijoje jokia informacija ar skelbta nuomonė nebuvo sąmoningai iškraipyta arba naudota savanaudiškiems tikslams. Pareiškėjo kaltinimai, neva tokiu būdu „Savaitraštis Kaunui“ siekia ekonominės naudos taip pat yra nepagrįsti, nes „Kauno diena“ yra vienintelis dienraštis Kauno mieste, todėl šie leidiniai nėra konkurentai. Ž. Garšva pats kreipėsi į „Savaitraštis Kaunui“ redakciją, nenorėdamas nieko publikuoti „Kauno dienoje“. Ž. Garšva turi teisę į apie jį paskelbtos tikrovės neatitinkančios informacijos paneigimą bei atsakomąją nuomonę, o dėl turimo nepasitikejimo dienraščiu „Kauno diena“, šią teisę pats pasirinko įgyvendinti „Savaitraštyje Kaunui“.

Išnagrinėjęs Pareiškėjo skundą VII nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius nustatė:

Pareiškėjas skundžiasi dėl visuomenės informavimo priemonėje „Savaitraštis Kaunui“ pažeistos savo dalykinės reputacijos, paskleistos tikrovės neatitinkančios informacijos, pažeistų visuomenės informavimo principų.

Teisė skleisti ir gauti informaciją yra vienas iš esminių demokratinės visuomenės pagrindų, be kurios užtikrinimo neįmanoma nei demokratinė visuomenė, nei laisvas kiekvieno individo egzistavimas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT), aiškindamas teisės skleisti informaciją turinį, yra nurodęs, jog teisė skleisti informaciją ir idėjas apima ne tik teisę skleisti neutralią informaciją ir idėjas, kurios yra palankios ir neįžeidžiančios, bet ir informaciją, kuri yra šokiruojanti, erzinti ar trikdanti visuomenę ar jos dalį (*EŽTT sprendimai bylose: 1976-12-07 Handyside prieš Jungtinę Karalystę, 1991-11-26 Observer&Guardian prieš Jungtinę Karalystę*). Poreikį užtikrinti išskirtinę saviraiškos laisvės apsaugą savo praktikoje pabrėžia Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) (*nutartys bylose: LAT Nr. 3K-3-193/2009; LVAT Nr. A-858-1304-12*).

Asmens garbė ir orumas (dalykinė reputacija) žinių sklaidimo atveju ginami, kai nustatoma šių faktinių aplinkybių visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie Pareiškėją; 3) faktas, kad duomenys yra žeminančio pobūdžio; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (toliau – Konvencija) juridinio asmens dalykinė reputacija dėl savo ekonominės vertės gali būti saugoma ir ginama kaip turtas, t. y. vertybė, saugotina pagal Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnį (nuosavybės apsauga) (*EŽTT 1999-03-25 sprendimas byloje Iatridis prieš Graikiją (GC)*). EŽTT savo jurisprudencijoje pabrėžia būtinybę, sprendžiant dėl juridinio asmens dalykinės reputacijos apsaugos ribų, visuomenės suinteresuotumą atvira diskusija dėl verslo praktikos derinti su konkuruojančiu interesu apsaugoti komercinę sėkmę ir įmonės gyvybingumą ne tik akcininkų ir įmonės darbuotojų naudai, bet ir platesnei ekonominei gerovei. Didelės įmonės, kurių veikla siejasi su viešuoju interesu, neišvengiamai ir sąmoningai atsiveria kruopščiam savo veiksmų tyrimui ir tokių įmonių atžvilgiu priimtinos kritikos ribos, EŽTT vertinimu, yra platesnės (*EŽTT 2005-02-15 sprendimas Steel and Morris prieš Jungtinę Karalystę*).

Žinia yra faktų arba tikrų (teisingų) duomenų skelbimas (VII 2 straipsnio 86 dalis). Tuo metu nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamas sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepiančios ir neiškreipiančios faktų ir duomenų (VII 2 straipsnio 36 dalis). Išsakant nuomonę asmens garbė ir orumas (dalykinė reputacija) gali būti pažeisti tik tuo atveju, jeigu toks saviraiškos būdas yra nesąžiningas, neetiškas ir neturi jokio objektyvaus pagrindo. Žinios nuo nuomonės atibojimo pagrindas yra tai, kad žiniai taikomas tiesos kriterijus. Nuomonei, kaip saviraiškos būdai, taikomi mažesni apibojimai negu žinių sklaidimui. EŽTT požiūriu, siekiant tam tikrus teiginius priskirti konkrečiai kategorijai (faktų konstatavimui – žiniai) ar vertinamiesiems teiginiams – nuomonei), būtina atsižvelgti į visą bylos aplinkybių kontekstą: teiginių formuluotes, jų pateikimo aplinkybes, formą ir būdą, ar pateiktas realios situacijos vertinimas, ar nuomonės pareiškimas be jokio faktinio pagrindo, ar vyko gyva diskusija, visuomeninė akcija, kurioms neabejotinai būdingas didesnis emocionalumo ir „perdėjimo“ laipsnis, ar informacija pateikta, pvz., mokslinio pobūdžio straipsnyje, ir kt. Tuo atveju, kai skelbiamos diskutuotinos nuomonės ar asmens kritika, svarbu imtis priemonių užtikrinti nuomonių pusiausvyrą, skelbti kritikuojamo asmens nuomonę. Tokiu būdu yra užtikrinamas viešosios informacijos nešališkumas ir objektyvumas.

Šiuo atveju, Pareiškėjas nurodo, kad Publikacijoje jo dalykinę reputaciją, visuomenės informavimo principus pažeidžia bei neatitinka tikrovės šie teiginiai: (1) Židrūnas Garšva buvo piktavališkai ir negarbingai įpainiotas į istoriją dėl automobilių statymo Kauno miesto Centro kiemuose apmokestinimo, Publikacijoje – „Po publikacijos Kauno miesto savivaldybės užkulisiuose

pasklido komentarai, kad į šią istoriją Ž. Garšva buvo įpainiotas piktavališkai ir negarbingai.“; (2) dienraščiui „Kauno diena“ tiktų bučiausio nominacija, Publikacijoje – „<...> manau, ši nominacija labiausiai tiktų „Kauno dienos“ rašiniui ir jo užmačioms“ – atkreipė dėmesį Ž. Garšva.“; (3) publikacija „Politiko kaimynai šokiruoti“ ištraukta iš rankovės, akivaizdi manipuliacijos korta, Publikacijoje – „Jo nuomone, rašinys „Politiko kaimynai šokiruoti“ ištrauktas iš rankovės ir yra akivaizdi manipuliacijos korta“; (4) dienraščio „Kauno diena“ generalinis direktorius siūlo Židrūnui Garšvai reklamuotis, reketuoja, elgetauja, o Židrūnui Garšvai atsisakius paslaugų – spausdina jo atžvilgiu neigiamus straipsnius, Publikacijoje – „<...> „Kauno dienos“ generalinis direktorius ir pateikė pasiūlymą pasireklamuoti<...> Nežinau, kas tai buvo elgetavimas ar reketas. Gal dizainerio paslaugos? Kai to atsisakiau, jie pradėjo mane *velti* – viena po kitos prieš mane nukreiptos publikacijos.<...> apgailėstavo Ž. Garšva“; (5) dienraščio „Kauno diena“ žurnalistė iškraipė Židrūno Garšvos žodžius, jo nuomonę perteikia taip, kaip reikia dienraščiui, Publikacijoje – „Įdomu, kad žurnalistė paklausdavo ir mano nuomonės, bet viską perteikdavo savaip <...> apgailėstavo Ž. Garšva.“; (6) dienraštis „Kauno diena“ publikacijoje remiasi anoniminių asmenų pasakojimais, o ne tikra informacija, Publikacijoje – „Ž. Garšva tvirtino nesitikintis, kad „Kauno diena“ pateiks tikrą informaciją, o ne anoniminių kaimyno pasakojimus.“

Vertinant Pareiškėjo pateiktus ginčijamus teiginius Publikacijos kontekste, iš ginčijamuose teiginiuose (2, 3, 4, 5, 6) nurodomų frazių: „manau“, „atkreipė dėmesį Ž. Garšva“, „jo nuomone“, „apgailėstavo Ž. Garšva“, „Ž. Garšva tvirtino“, taip pat rašymo pirmuoju asmeniu žurnalistų etikos inspektorius daro išvadą, kad Publikacijoje paskelbti teiginiai (2, 3, 4, 5, 6) yra pateikti kaip Ž. Garšvos nuomonė. Ginčijamas teiginys (1) taip pat paskelbtas kaip nuomonė, nes jame rašoma, apie versijas, kurios galimai pasklido savivaldybėje po realiai egzistuojančios galimai neteisingos Ž. Garšvos atžvilgiu publikacijos „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27). Šis teiginys – tai skelbiama versija, komentaras, bendro pobūdžio faktų ir įvykių vertinimas, paskelbtas apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais, t. y. publikacija „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27). Taigi šiuo atveju, visi Pareiškėjo nurodomi ginčijami teiginiai yra nuomonės.

Nagrinėjant ginčijamą teiginį (1) žurnalistų etikos inspektorius akcentuoja, kad asmens garbė ir orumas (dalykinė reputacija) ginami ne tik nuo jį žeminančių tikrovės neatitinkančių žinių skleidimo, bet ir nuo nesąžiningos, neturinčios objektyvaus faktinio pagrindo kritikos, nuomonės ar vertinimo. Šiuo atveju, negalime teigti, jog ginčijamame teiginyje (1) paskleista neturinti objektyvaus faktinio pagrindo nuomonė, kuri paskelbta nesąžiningai, nes šis teiginys yra abstraktaus pobūdžio, nurodantis, kad po Pareiškėjo paskelbtos publikacijos „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27) pasklido komentarai. Taip pat Publikacijos autorius, nurodo sąvokas: „versija“, „komentaras“, t. y. vieną iš galimų atvejų, kaip buvo reaguojama po Pareiškėjo publikacijos „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad EŽTT yra nurodęs, jog laikraštis, kuris aktyviai dalyvauja viešosiose diskusijose visuomenei rūpimais klausimais, kaip ir kiti asmenys, aktyviai dalyvaujantys viešajame gyvenime, turėtų rodyti didesnę pakantumą kritikai jo atžvilgiu. Todėl demokratinėje visuomenėje jo atžvilgiu išsakytos kritikos ribos yra daug platesnės, negu privataus asmens (*EŽTT 2016-07-06 sprendimas Kurski prieš Lenkiją*). Šiuo atveju kritiška nuomonė (jog galimai būtų Pareiškėjas piktavališkai ir negarbingai įpainiojo Ž. Garšvą) buvo išreikšta laikraščio („Kauno diena“), kurio kritikos ribos platesnės, atžvilgiu. Pareiškėjas būdamas visuomenės informavimo priemone (laikraščiu) bei didele įmone, kurios veikla susijusi su viešuoju interesu, turėtų būti pakantesnis kritikai. Taigi, šiuo atveju ginčijamas teiginys (1) nepažeidžia Pareiškėjo dalykinės reputacijos, nes jis yra paskleistas kaip objektyviai buvusių įvykių abstraktaus pobūdžio vertinimas ir išsakytas Pareiškėjo, kurio kritikos ribos yra platesnės, atžvilgiu.

Bendruoju atveju, už informacinės visuomenės informavimo priemonės turinį VII ir kitų įstatymų nustatyta tvarka atsako jos valdytojas – asmuo, faktiškai valdantis informacinės visuomenės informavimo priemonę, kurioje rengiama ir (ar) skleidžiama viešoji informacija, arba rengiantis ir (ar) skleidžiantis tokios priemonės turinį (VII 2 straipsnio 17 dalis). Todėl informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas, jei jis rengia ar pateikia skleisti viešąją informaciją, laikytinas viešosios informacijos rengėju (VII 2 straipsnio 77 dalis), o jei skleidžia viešąją informaciją ir

faktiškai valdo informacinę visuomenės informavimo priemonę – viešosios informacijos skleidėju, kuris atsako už tos informacijos teisėtumą (VIĮ 2 straipsnio 78 dalis).

Kita vertus, pažymėtina, kad VIĮ daromos išimtyms dėl redakcinės atsakomybės. VIĮ 54 straipsnio 1 ir 2 dalyse *expressis verbis* kalbama apie „tikrovės neatitinkančios informacijos“ paskleidimą, taigi, nurodyti faktai, „žinia“, kuriems gali būti taikomas tiesos kriterijus. Tačiau VIĮ 54 straipsnio 1 dalies 7 punkte nurodoma, kad „viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui netaikoma redakcinė atsakomybė ir jie neatsako už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą, jeigu jie nurodė informacijos šaltinį ir ji buvo <...> pateikta kaip nuomonė, komentaras ar vertinimas“. Pastarojoje nuostatoje kalbama apie „nuomonę“, taigi asmens subjektyvų tam tikrų faktų supratimą, jo požiūrį ir įsitikinimus, kurių teisingumas nepasiduoda įrodinėjimui. Teismų praktikoje teigiama, kad VIĮ 54 straipsnio nuostatos (esant joje nurodytoms sąlygoms, t. y., be kita ko, tai, kad buvo nurodytas informacijos šaltinis) taikytinos tiek tikrovės neatitinkančios informacijos, tiek ir nuomonės skleidimui (*LVAT nutartis byloje Nr. A-858-1304/2012*). Šiuo atveju ginčijamiems teiginiams (2, 3, 4, 5, 6), kaip paskleisti Ž. Garšvos nuomonei, komentarams, vertinimams, galėtų būti taikoma ši redakcinės atsakomybės išimtis.

Paminėtina, jog EŽTT praktikoje aiškiai išskiria atvejus, kuomet atitinkamas subjektas ne pats yra vertinamų pastebėjimų autorius, o tik padėjo juos paskleisti vykdydamas savo pareigą informuoti visuomenę. Tokiais atvejais, EŽTT manymu, žurnalistų baudimas už pareiškimų, kuriuos padarė kiti asmenys, pavyzdžiui interviu metu, skleidimą, rimtai apribotų žiniasklaidos vaidmenį diskutuojant visuomenei svarbiais klausimais, todėl toks baudimas negalimas, nebent tam būtų ypatingai svarios priežastys (*EŽTT 1996-09-23 sprendimas Jersild prieš Daniją*).

Tačiau pažymėtina, kad VIĮ 54 straipsnis neįtvirtina absoliutaus, besąlyginio atleidimo nuo redakcinės atsakomybės pagrindo. Sistemine VIĮ analizė leidžia teigti, jog viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi bendrą pareigą užtikrinti skleidžiamos informacijos teisėtumą (VIĮ 2 straipsnio 76 dalis, 43, 44 straipsniai). Aiškinant VIĮ nuostatas ir sprendžiant klausimą dėl viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų pareigų pabrėžtinai išskirtinis žiniasklaidos priemonių vaidmuo informuojant visuomenę, taip pat audiovizualinių žiniasklaidos priemonių betarpiškas ir itin platus poveikis visuomenės nuomonei (*Europos žmogaus teisių komisijos sprendimas dėl priimtumo byloje Purcell ir kiti prieš Airiją, EŽTT 1996-09-23 sprendimas Jersild prieš Daniją*), o tai savaime suponuoja žiniasklaidos priemonių pareigą visais atvejais vertinti, ar skleidžiama informacija nepažeis trečiųjų asmenų teisių ar teisėtų interesų. Kaip matyti iš teismų praktikos, joje tokiais atvejais vertinama, ar viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai elgėsi sąžiningai, nepiktnaudžiavo savo teise (*EŽTT 2010-07-06 nutarimas Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija bei Tapinas ir partneriai prieš Lietuvos Respubliką; LAT nutartis byloje Nr. 3K-3-988/2001*). Kitoks VIĮ nuostatų aiškinimas nebūtų optimalus, nes neleistų užtikrinti tinkamos saviraiškos laisvės ir kitų konstituciškai svarbių vertybių pusiausvyros.

Teismų praktikoje, vertinant saviraiškos laisvės ribojimo pagrįstumą, t. y. vertinant, kokia turėtų būti nustatoma saviraiškos laisvės ir kitų teisiškai reikšmingų ir saugomų gėrių pusiausvyra, ir sprendžiant, ar saviraiškos laisvės ribojimą nulėmė demokratinėje visuomenėje buvęs „primygtinis socialinis poreikis“, atsižvelgiama į informacijos (nuomonės) skleidimo formą (būdą), jos turinį, bendrą informacijos ar nuomonės pateikimo kontekstą ir jos skleidimo tikslą (*EŽTT 1996-09-23 sprendimas Jersild prieš Daniją*). Taigi atsižvelgiant į pirmiau minėtus teismų praktikoje suformuotus principus būtina įvertinti, ar viešosios informacijos skleidėjas (rengėjas) įvykdė pareigą vertinti ketinamą skleisti informaciją ir nepažeisti visuomenės informavimo principų.

Kaip jau minėta, šiuo atveju būtina įvertinti Publikacijos kontekstą, kuriame buvo pateikta aptariama nuomonė (ginčijami teiginiai). Ši nuomonė buvo išsakyta kaip atsakymas į prieš tai paskelbtą informaciją, kuri, viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) manymu buvo neteisinga. Paminėtina ir teismų praktika, kurioje nurodoma, kad analizuojant paskleistą informaciją būtina įvertinti, ar asmuo, apie kurį yra paskleista informacija, savo veiksmais nėra prisidėjęs prie galimos kritikos (*LAT sprendimas byloje Nr. 3K-3-30/2014*). Susipažinus su Publikacijos skelbimo kontekstu, darytina išvada, kad Pareiškėjas, paskelbęs publikaciją „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27), ir nurodęs galimai netikslius duomenis (kad Ž. Garšva prašė apmokestinti automobilių

stovėjimą kiemuose), yra prisidėjęs prie jo atžvilgiu reiškiamos kritikos. Atsižvelgiant į tai, egzistuoja faktinis pagrindas Ž. Garšvos išsakyti kritikai dėl galimai neteisingos publikacijos apie jį. Taip pat žurnalistų etikos inspektorius atkreipia dėmesį ir į tai, kad Publikacijoje neabejotinai diskutuojama visuomenei svarbiomis temomis apie leidžiamo laikraščio „Kauno diena“ galimai neteisingai paskelbtą informaciją, apie automobilių stovėjimo apmokestinimą gyventojams, savivaldybės priimamus sprendimus, politikus ir pan.

Svarbu akcentuoti, kad nagrinėjant skundžiamą informaciją, privalu apibrėžti ir įvertinti pagrindinį šios informacijos tikslą, kitaip tariant, svarbu išsiaiškinti, ko siekė viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) konkrečios informacijos paskelbimu: bendrai aptarti įvykį, situaciją ar pakenkti, sumenkinti asmens, apie kurį skleidžiama informacija, teises ir teisėtus interesus. Šiuo atveju, iš viso Publikacijos konteksto, antraštės ir pan., negalima vienareikšmiškai teigti, kad „Savaitraštis Kaunui“ tikslas buvo pakenkti, sumenkinti Pareiškėjo interesus. Pažymėtina, kad UAB „Kauno reikalai“ pateiktuose paaiškinimuose nurodoma, jog Publikacijoje pateikta viešojo asmens, Kauno miesto savivaldybės tarybos nario Ž. Garšvos nuomonė apie jį galimai neteisingai apkaltinusį laikraštį. Su šia viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) pozicija sutiktina, atsižvelgiant į tai ir į visą Publikaciją daroma išvada, kad viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) tikslas buvo pateikti visuomenei Ž. Garšvos kritišką nuomonę dėl Pareiškėjo prieš tai skelbtos publikacijos „Politiko kaimynai šokiruoti“ („Kauno diena“, 2016-05-27).

Įvertinęs pirmiau nurodytas aplinkybes ir motyvus žurnalistų etikos inspektorius daro išvadą, kad yra pagrindas teigti, jog viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) vertinamu atveju, paskleidęs teiginius (2, 3, 4, 5, 6) turėjo faktinio pagrindo skleisti informaciją, neturėjo tikslo žeminti Pareiškėjo dalykinės reputacijos, skelbė visuomenei aktualias žinias, todėl nepažeidė Pareiškėjo dalykinės reputacijos.

Tačiau žurnalistų etikos inspektorius atkreipia dėmesį į VII 3 straipsnio 3 dalyje suformuluotus vienus pagrindinių visuomenės informavimo principų, kad viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Minėto įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje nurodoma, kad gerbdami nuomonių įvairovę, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi visuomenės informavimo priemonėse pateikti kuo daugiau viena nuo kitos nepriklausomų nuomonių. VII 22 straipsnio 11 dalies 2 punkte numatyta, kad viešosios informacijos rengėjai ir (ar) skleidėjai privalo būti objektyvūs ir nešališki, pateikti kuo daugiau nuomonių ginčytiniais politikos, ekonomikos ir kitais visuomenės gyvenimo klausimais. Taip pat VII 41 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintas reikalavimas žurnalistams teikti teisingas, tikslas, nešališkas žinias, kritiškai vertinti savo informacijos šaltinius, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais. Šios ir kitos VII nuostatos apima viešosios informacijos rengėjo pareigą patikrinti viešai skelbiamą informaciją, neiškraipyti teisingos, nešališkos informacijos bei nuomonių ir išlikti objektyviam ir nešališkam.

Todėl šiuo atveju, nors Publikacijoje negalima įžvelgti tikslo sumenkinti Pareiškėjo dalykinės reputacijos, tačiau viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) Pareiškėjo atžvilgiu pateikta kritika yra vienpusiška; iš tyrimo metu surinktų duomenų akivaizdu, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) neturėjo tikslo pateikti Pareiškėjo nuomonės (jis į jį nesikreipė), o tik išsakyti vienašališką Ž. Garšvos ir jam pritariančių asmenų nuomonę, poziciją (paaiškinimuose tai nurodo „Kauno diena“ vyriausioji redaktorė); viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) neužtikrino nuomonių pusiausvyros (pateikė tik Ž. Garšvos nuomonę pagrindžiančius duomenis). Toks visuomenės informavimas laikytinas nesąžiningu ir šališku. Tačiau, kaip jau minėta, nelaikytinas Pareiškėjo dalykinės reputacijos pažeidimu, kadangi toks saviraiškos būdas turėjo faktinį pagrindą (yra paremtas Ž. Garšvos nuomone, savivaldybės darbuotojo tvirtinimu).

Apibendrinus nustatytas ginčo teiginių paskleidimo aplinkybes, darytina išvada, kad viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas), nors ir nepažeidė Pareiškėjo dalykinės reputacijos, bet Pareiškėjo atžvilgiu neužtikrino VII įtvirtintų objektyvumo ir nešališkumo principų, etiškos ir sąžiningos nuomonės raiškos reikalavimų, todėl viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) veikloje konstatuoti VII įstatymo 3 straipsnio 3 dalies ir 22 straipsnio 11 dalies 2 punkto pažeidimai.

Vadovaudamasis pirmiau išdėstytais motyvais, VIĮ 50 straipsnio 3 dalies 1 punktu, žurnalistų etikos inspektorius

nusprendė:

1. Pripažinti pareiškėjo UAB „Diena Media News“ skundą dėl publikacijoje „Politikas pasijuto taikiniu“ („Savaitraštis Kaunui“, 2016-06-02) paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu.
2. Įspėti viešosios informacijos rengėją (skleidėją), „Savaitraštis Kaunui“ valdytoją – UAB „Kauno reikalai“ – dėl VIĮ 3 straipsnio 3 dalies, 16 straipsnio 1 dalies, 22 straipsnio 11 dalies 2 punkto pažeidimo paskelbiant publikaciją „Politikas pasijuto taikiniu“ („Savaitraštis Kaunui“, 2016-06-02).
3. Išsiųsti sprendimą Pareiškėjui bei UAB „Kauno reikalai“.
4. Viešai paskelbti sprendimą Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos interneto svetainėje.

Žurnalistų etikos inspektorė

Gražina Ramanauskaitė-Tiumeneviene

